

Ovaj posao je iz snova. Putujem i upoznajem ljude koji su moji osobni heroji. Spisatelji koji su svojim radovima obilježili generacije (Sue Townsend, Tony Parsons), producente koji su autori kulturnih, Oscarom nagrađenih scenarija (Julian Fellowes), žene koje nasmijavaju druge žene (Sophie Kinsella), povjesničarke koje znaju sve o nama (Phillipa Gregory), kulturni pisci koji su živuće legende (Jo Nesbo)... popis je predugačak da spomenem baš svaki briljantni spisateljski um koji sam imala prigodu upoznati i intervjuirati. No, nikada veću tremu nisam imala kao kad sam sjela za kompjutor i pisala pitanja Tena Štivičić. Kad bih rekla da je Tena 'it' djevojka, rekla bih nešto točno, ali i jako krivo, jer bih je svela na warholovsku jednadžbu popularne žene; a ona je, kako mi ju je Ines Bojanić, glumica s kojom smo obje kao autorice radile, opisala, genijalka – doista je. Tena piše drukčije, živi kazalište kao da je to njezina genetska, sudbinska, obiteljska predodređenost, no u njoj ima divljine onih žena koje obilježavaju generacije. Iz svojih drama ona progovara kao žena koja je iskusna iako je još djevojčica, ili nevinna iako je već – starica. Tena piše kao što pišu samo najveći dramski pisci: lako o malim stvarima, lako i o onim ključnima. Ne osuđuje, nije pripadnica ni jedne hrvatske kazališne klike, svoja je i zato je zavodljiva do beskraja. Iako nam se svjetovi pomalo poklapaju, Tenu znam samo iz rijetkih slučajnih susreta: jedan se odvio u nekom ludom izlasku na šanku Gavelle, gledale smo se preko društva, pomalo odmjeravale. Drugi je susret bio mnogo svjesniji. Naime, prošlo smo ljeto odabrale istu oazu za godišnji odmor – Palmižanu pokraj Hvara. Svako smo jutro sjedile za susjednim stolovima, ona u društvu supruga, škotskoga glumca Douglasa Henshalla, ja u društvu prijateljice, svaka u društvu svog kompjutora. Silno me zanimalo piše li tada nešto, no nikad nisam pitala. Do danas.

JELENA VELJAČA RADILA JE INTERVJUE S BROJNIM ETABLIRANIM SVJETSKIM PISCIMA, ALI

RAZGOVOR SA SPISATELJICOM I DRAMATURGINJOM TENOM ŠTIVIČIĆ ISPUNIO JU JE TREMOM. MOŽDA I ZATO ŠTO JE ŠTIVIČIĆ, KOJA ŽIVI U LONDONU, NEDAVNO DOBILA NAJSTARIJU I NAJPRESTIŽNIJU DRAMATIČARSKU NAGRADU ZA ŽENE, KOJA SE DODJELJUJE OD 1978. ZA IZNIMNA DJELA NAPISANA NA ENGLESKOM JEZIKU

Fotografije MATEA SMOLČIĆ SENČAR

“PUBLICITET
JE POZICIJA KOJA

teņa
štivčić

UBIJA SLOBODU”

ekskluzivni inter-

(smijeh) Tada sam, možda, radila reviziju "Tri zime". U principu pišem kod kuće, u radnoj sobi, od jutra, nakon kave, pa dokle ide. Ponekad u jednom klubu ili u knjižnici jer je kuća puna distrakcija, napose u obliku muža... (smijeh) Na ljetovanju ako moram, a uglavnom moram. Ali kad ne moram, nemam nikakav problem s tim da danima ništa ne napišem.

Book: *Od kultnog teksta "Nemreš pobjeć od nedjelje", vi ste se profilirali kao jedna od najplodnijih suvremenih hrvatskih dramskih spisateljica. Taj se tekst izvodio mnogo puta u profesionalnim kazalištima i bezbroj puta na akademijama kao ispitna predstava. I ne samo taj. Čini mi se da je allure vaših tekstova i vječito vraćanje sad već brojnih generacija dramaturga, glumaca, kazalištaraca općenito, kombinacija briljantno duhovite pronicljivosti kojom govorite o svakodnevnom životu, a onda i mogućnost da bez imalo patetike zaokrenete stvar prema "većoj" metafori. Vaši su tekstovi i pitki i pametni istodobno, nema začkoljica koje bi publici bile teške. Je li lakoća vašeg izražavanja recipročna lakoći vašeg procesa pisanja?*

Pisanje je prilično neuravnotežen i mukotrpan proces. "Nedjelju" sam jedinu napisala u dahu i bez imalo muke. To je sindrom prve drame. Uglavnom je pisanje puno oscilacija s rijetkim trenucima lakoće. Ima ih, tih trenutaka kad imam osjećaj da se neka scena sama piše. A onda zapnem i ne mogu se pomaknuti s mjesta satima, ponekad i danima. U principu, s vremenom se nauče razne tehnike i sredstva koja pomažu da se iskopaš iz rupe, ali, u svakom slučaju, proces je nepredvidiv.

Book: *Čitajući posljednju dramu "Tri zime", koja je postigla nevjerojatan uspjeh u londonskom National Theatreu, i za koju ste višestruko nagrađivani, imala sam osjećaj da vam muško-ženski odnosi ipak više nisu u centru pažnje (iako i tu ima ljubavi, bar kap). Fokuserali ste se na presjek političkih zbivanja na našim prostorima u proteklih 70 godina. Mislite li da je to posljedica "imigrantskog" života?*

U intimnim odnosima, u obitelji, u ljubavi, u tome kako komuniciramo, što želimo i što tražimo očituju se neke sile društva i vremena u kojem živimo. U tom smislu za mene je svaki komad politički. Ali nekoliko drama koje sam napisala, a koje su se posebno bavile imigracijom, poput "Fragile" i "Invisible", sigurno su pod utjecajem preseljenja, života u stranoj zemlji i posebne senzibiliziranosti na pitanje 'migracije', jedno od najbitnijih pitanja danas u Europi. Što se tiče "Tri zime", za mene to nije komad o političkim zbivanjima, nego o obitelji, prvenstveno o ženama u toj obitelji, kako se kroz jednu kuću u kojoj je smještena radnja, u nekim dramatičnim političkim okolnostima, prelamaju svi njihovi obiteljski, bračni i ljubavni odnosi, a posebno odnos prema sebi i svojoj poziciji te ulozu u društvu.

Book: *Moja je teta 18 godina u Americi. Rekla mi je da se nakon deset godina počela osjećati kao Amerikanka. Kako stoje stvari s vama i Londonom i Velikom Britanijom?*

Meni je prve godine jedna Irkinja rekla da treba sedam godina da te London prihvati. Otprilike je to točno. Ne mogu reći da se osjećam Britankom, ali svakako se danas osjećam Londončankom. U tako velikom gradu valjda treba zaista proći toliko godina da sagradiš mrežu odnosa, prijateljstava, poslovnih kontakata, da naučiš njegov 'jezik' i da se počneš osjećati kao da ga stvarno poznaješ.

Book: *Kako živi pisac koji piše za kazalište u Londonu? Kako se prodaju drame, kako se plasiraju?*

Kombinacijom odnosa koji se dugo grade, kao i svuda, nekom vrstom lančane reakcije od projekta do projekta i, naravno, uz pomoć

PISANJE SHVAĆAM KAO PROFESIJU, TAKO DA SE RIJETKO PREPUSTAM TOME DA MI STANJA DIKTIRAJU INSPIRACIJU

agenata.

Book: *"Tri zime" su postigle golem, fantastičan uspjeh. Jeste li samo prodali dramu ili ste sudjelovali u procesu rada?*

Sudjelovala sam, na razne načine. Na dijelu proba i u raznim popratnim programima u National Theatreu. Taj dio, dodatni kontakt s publikom u panel diskusijama, seminarima, radionicama bio mi je posebno zanimljiv.

Book: *Kakav je osjećaj imati premijeru u londonskom National Theatreu? Je li autor teksta zvijezda, kao nekad, u dobra stara kazališna vremena, kad su se naručivali komadi za kazališta i kad su praižvedbe bile društveni događaji sezona?*

Ovdje ima previše autora i previše novih komada da bi jedan bio događaj sezone. Možda je to na razini društvenog života ove sezone bio novi komad Toma Stopparda. Ali svaka premijera, pogotovo u NT-u jest veliki događaj, posebno za autora/icu. Rijetko tu bude tabloida

i uopće kamera, ali, naravno, i ovdje na premijere dolazi 'posebna' publika. I autorica dobije puno, puno cvijeća. (smijeh) I poslije bude tulum, svi smo sretni, uzbuđeni, puno se grlimo i ljubimo i jedni drugima govorimo koliko se volimo i kako smo fantastični (smijeh).

Book: *Jako volim vaš tekst "Dvije". Dvije prijateljice koje se ubijaju drogom i alkoholom, jedna spava s ocem druge. Kao da ste se u posljednjim radovima odmakli od adolescencije i posvetili temama koje nisu toliko generacijski određene. Posljedica vašeg odrastanja, sredenosti, sretnje ljubavi?*

"Dvije" su komad o Hrvatskoj devedesetih, po nekom mom osjećaju. Te su cure proizvod svoje traumatizirane, razbijene, konfuzne tranzicijske sredine. A onda je to i komad o demistifikaciji figure patrijarha. To su teme kojih ima i u drugim mojim komadima, samo se, naravno, sa zrelošću, iskustvom, znanjem, tehnikom, mijenjaju pristupi i šire vidici. U mladosti imaš samo iskustvo mladosti, makar dobri pisci moraju imati i neku vrstu šireg senzibiliteta. Ali što si starija, imaš sve veću mogućnost osjećanja različitih generacija. Sjećam se sebe kao klinke i cure, imam relativno veliku svijest o sebi danas, a osjećam na neki način i staricu kojom ću postati.

Book: *Oduvijek bolje pišem kad sam privatno sretna – da, čak i ono površno, sretno zaljubljena. Ne razumijem uopće tezu da nesreća inspirira. S kojim se ekstremom od ta dva možete poistovjetiti?*

Pisanje shvaćam kao profesiju tako da se rijetko prepuštam tome da mi stanja diktiraju inspiraciju. Pišem i kad sam sretna i kad sam nesretna. U principu mi za početak novog komada ili scenarija treba red, stabilnost i mir. Teško mi je pisati nešto novo ako sam u nemiru i razstrzanosti, pa bilo da je to iz emotivnih ili praktičnih zahtjeva. Ali kad pišem neku od kasnijih verzija ili uređujem tekst, to mogu i u nesklonim uvjetima.

Book: *Mediji često vaše ženske likove opisuju kao "snažne", no ja bih prije rekla da su iskreni, otvoreni, da ste – napokon – dali život ženama u vašim tekstovima, čak namjerno prikazujući njihove slabosti. Pišete li stvarno radije o ženama, jesu li one uvijek nukleus vaše prvotne inspiracije?*

Za mene je izraz 'snažna žena' pleonazam. Žene jesu snažne. Slabost i fragilnost je nešto što se oduvijek forsiralo kao znak za ženstvenost, ali u stvarnosti žene su sigurno snažniji spol. Mislim, danas su već i fizički distinkcije upitne. Zanima me pisati kompletne ženske likove, a onda oni sigurno imaju i snagu i slabost. Stvar je u tome da su stoljećima u literaturi muški likovi bili kompletni, a ženski nositeljice određenog svojstva – majka, kurva, svetica, znate već te stvari... Mene zanimaju ljudi, ljudska priroda, kako komuniciramo, što nas određuje, traumatizira, zašto radimo to što radimo. Obožavam pisati i muške likove. Lik oca u "Tri zime" pisala sam s najvećim guštom. Ali to iskustvo, biti žena, s godinama se usložnjava i komplicira i ja ga sama sebi pisanjem artikuliram. Ili pokušavam doprijeti do odgovora koje ni sama nemam.

Book: *Po vašoj drami "Invisible" snima se film. Kad bi trebao biti vani i je li ovo prva ekranizacija vašeg djela? Jeste li sudjelovali u procesu adaptacije scenarija? Je li poznat cast, hoće li hrvatska publika prepoznati ta lica?*

Snimat će se u Londonu, ne znam još točno kad, i zapravo nemam još baš puno informacija koje mogu podijeliti. I da, bit će prva ekranizacija. Doduše, prije nekoliko godina sam napisala scenarij po drami "Dvije" i oko tog se projekta skupio stvarno niz fantastičnih ljudi, od glumaca do kreativnog tima, ali nismo dobili financijsku potporu na HAVC-u, pa je projekt naposljetku zamro.

Book: *Televizija je posljednjih godina doživjela nevjerojatnu preobrazbu. Slobodno možemo reći da je ona, za fikciju, trenutno najpropulzivniji i najrelevantniji medij. Privlači li vas? Ipak živite u zemlji koja je na određen način stvorila kvalitetnu televizijsku dramu i mini-seriju?*

Da, oduvijek. Bavim se i nekim idejama za tv serije u Britaniji, konkretno dvije, ali to su sve dugotrajni procesi. A i ja sam štreberica,

SINCE

1947

SOLGAR | Vaj Ischac

UŽIVAJTE
U SUNCU
OVOGA LJETA!

VAŠ
IDEALAN
FAKTOR
SOLGAR
ASTAKSANTIN 5 MG

ekskluzivni intervju

spora sam, precizna i temeljita, a žonglirati s nekoliko medija – kazalište, film, radio, tv, kolumna – to sve zahtijeva dosta vremena.

Book: *Gledate li televiziju? Što vas je osvojilo, obuzelo?*

Gledam, gledam puno serija. To mi se čini kao dio posla, pa onda gledam čak i stvari koje ne volim. (smijeh) Moj hit su "Mad Men". Upravo sam odgledala posljednju epizodu posljednje sezone. Posljednja scena je stvarno top televizijske dramaturgije. Volim "Girls", volim britansku seriju "Peaky Blinders" i "The Thick of It", američke "Deadwood", "Louie", "Modern Family". Volim i skandinavske poput "The Bridge" i "Borgen". Volim čak i "Newsroom", a to ne voli nitko na svijetu. Jer mislim da je Aaron Sorkin genij, makar mu je sve u vezi s rodnom politikom totalno strano, ali nitko ne piše bolje dijaloge.

Book: *Od kad pišete na engleskom?*

Pa počela sam još kao klinka. Ne znam zašto, bilo mi je to nekako seksi. Čim sam upisala Akademiju krenula sam na radionice na kojima se pisalo na engleskom. Ali bilo mi je zabavno i izazovno. Čim sam otišla u London, nije više bilo dileme. No, uvijek pišem i na hrvatskom. Ako ništa drugo, onda kolumnu. To je stvarno bitno jer se i materinski jezik može izgubiti.

Book: *Na kojem jeziku mislite, na kojem sanjate?*

Mislim na oba. Ovisi s kim pričam u glavi. Ne znam kako se ustajati na kojem jeziku se sanja.

Book: *Pročitala sam da vam je suprug prvi čitatelj. Kako reagirate na njegovu kritiku?*

Imamo već toliko razvijen zajednički jezik da dobro i spretno komuniciramo o takvim stvarima. On ima metode kako da najbolje plasira komentare, tako da ih čujem, jer mi je, naravno, potrebno čuti konstruktivnu kritiku, a opet da me ne povrijedi, u tim trenucima kad su drame svježije i kad se osjećam dosta izloženo što sam ih uopće pustila iz kompjutera.

Book: *Koji je ženski lik onaj kojem se uvijek vraćate? Drama kojoj se uvijek vraćate?*

Ima mnogo likova koji me intrigiraju i fasciniraju. Mrs Dalloway Viriginije Woolf, Dorothea Brooke iz "Middlemarcha" Georgea Eliota, Scout iz "Ubiti pticu rugalicu", Marquise de Merteuil iz "Opasnih veza". Drame Arthura Millera, Caryl Churchill i Connora McPhearsona su mi trajno fascinantne.

Book: *Na određeni ste način neobično zanimljivi medijima, iako osobno mislim da nije dovoljno naglašena razina vašeg uspjeha kao dramskog pisca. No, vaš izgled i kozmopolitski život neodoljivo privlači hrvatske medije. Ali ima istine u vašoj izjavi "najveći sam publicitet dobila kad sam se udala". Kakav je vaš odnos prema glossy novinarstvu koje se često, za mene uvredljivo, naziva ženskim?*

Zapravo ne volim puno publiciteta. To je u neku ruku paradoks jer svi želimo priznanje za rad, a u mom poslu je to priznanje u javnosti. No, privilegij je imati na raspolaganju medijski prostor i osjećam prema tome odgovornost. Da se kažu neke stvari koje nešto znače i da nije ispunjen samo lupetanjima. Smatram to i svojom obavezom. Ali ne volim onu vrstu publiciteta zbog kojeg bi me prepoznavali na svakoj ulici. To je pozicija koja ukida slobodu. Čovjek postaje vlastita karikatura kad je stalno pod povećalom. Zato mi paše relativna anonimnost koju dopušta London. A što se tiče 'ženskih' časopisa, nemam u njih baš povjerenja. Sve što se tiče celebrityja uglavnom je laž, pa za to nemam ni vremena ni interesa. Nemam povjerenja ni u kozmetičke savjete jer ih sponzorira kozmetička industrija. Što mi onda preostaje? Poneki intervju i poneka kolumna. Pritom ne mislim da nije bitno biti zdrava, fit, njegovana, ali mislim da je ključno biti najbolja verzija sebe, ali dostižna. Časopisi nam naturaju nedostižne standarde. Ganjati nedostižne standarde je naprosto glupo, čini nas permanentno nesretnima i trati vrijeme koje bismo mogle posvetiti bitnijim ciljevima.

Book: *Puno putujete, pišete li po aerodromima, avionima, hotelskim sobama? Koliko je život nomada u vašoj krvi?*

Pišem, da, makar mi to sve više ide na živce. U takvim uvjetima se mogu raditi poslovi poput uređivanja tekstova ili pisanja kolumni koje su posljedica instantnih opservacija. Postići ozbiljnu kvalitetu većeg, zahtjevnijeg djela, za to je potreban mir. Čeznem za nekom mirnom destinacijom, kućom pored mora gdje bih se mogla izolirati i neometano pisati. Moja putovanja nisu lutanja. Putujem jer skoro da živim u dvije zemlje, jer tako diktira posao i meni i Douglasu i rijetko kad su nam kuferi pospremljeni. Uopće, moderni je nomadizam paradoksalno vrlo uređen, ljudi putuju zbog posla i uglavnom ne stignu ili su preumorni običi katedralu u centru. No, u takvim situacijama tješim se da zemlje čine ljudi, a ne građevine, makar je s građevinama obično lakše. (smijeh)

STOLJEĆIMA SU MUSKI LIKOVİ BILI KOMPLETNI,

A ŽENSKI
NOSITELJICE
ODREĐENOG
SVOJSTVA - MAJKA,
KURVA, SVETICA,
ZNATE VEĆ TE
STVARI...

BEACHMANIA

Otvorite se na prelepi Beachmania u najboljem vama poznatom prestoničkom hotelu Srbije u sklopu Zlatibora. Mestovani kompleksi, privatni i posvećeni isključivo za najviši nivo udovoljenja i uvek sa najvišim standardom usluga i usluga za goste. Sve ovo u sklopu jednog od najprestižnijih i najmodernijih hotela u Srbiji.

Hotel „Beachmania“ kompleksi u sklopu najprestižnijeg i najmodernijeg hotela u Srbiji, u sklopu Zlatibora, u sklopu jednog od najprestižnijih i najmodernijih hotela u Srbiji. Kompleksi su namenjeni za najviši nivo udovoljenja i uvek sa najvišim standardom usluga i usluga za goste. Sve ovo u sklopu jednog od najprestižnijih i najmodernijih hotela u Srbiji.

INFORMACIJE I KONTAKTI:

Falkensteiner
Hotel & Spa Resort***

Punta Skala/DACAR
Tel. +381(0)302900 401
ledera@falkensteiner.com
ledera.falkensteiner.com